

INFORMAČNÝ LIST PREDMETU

Akademický rok: 2024/2025	
Vysoká škola: Univerzita Komenského v Bratislave	
Fakulta: Prírodovedecká fakulta	
Kód predmetu: PriF.KEGD/N-bZEG-009/22	Názov predmetu: Demogeografia a demografia 1
Druh, rozsah a metóda vzdelávacích činností: Forma výučby: cvičenie / prednáška Odporúčaný rozsah výučby (v hodinách): Týždenný: 2 / 2 Za obdobie štúdia: 26 / 26 Metóda štúdia: prezenčná	
Druh, rozsah, metódy a pracovná záťaž študenta - doplňujúce informácie Forma výučby: prednášky, cvičenia Odporúčaný rozsah výučby (v hodinách): 2 hodiny prednášky / 2 hodiny cvičenia Týždenný: 4 Za obdobie štúdia: 52 Metóda štúdia: prezenčná/dištančná	
Počet kreditov: 5	
Odporúčaný semester/trimester štúdia: 2.	
Stupeň štúdia: I.	
Podmieňujúce predmety:	
Odporúčané prerekvizity (nepovinné): bez	
Podmienky na absolvovanie predmetu: Vyžaduje sa aktívna účasť na prednáškach i cvičeniach. V priebehu semestra a v skúškovom období budú zadané úlohy na písomné vypracovanie, projekty a písomné preverky z teoretickej i praktickej časti učiva. Záverečný výsledok bude určený ako vážený priemer výsledkov zo všetkých hodnotených aktivít. Na získanie hodnotenia A je potrebné získať celkovo najmenej 92 % bodov, na B najmenej 84 % bodov, na C najmenej 76 % bodov, na D najmenej 68 % bodov a na hodnotenie E najmenej 60 % bodov. Kredity nebudú udelené študentovi, ktorý celkovo získa menej ako 60 % bodov. Váha priebežného / záverečného hodnotenia: 30/70	
Výsledky vzdelávania: Osvojenie si poznatkov o zákonitostiach vývoja, rozmiestnenia a dynamiky obyvateľstva sveta, získanie základného prehľadu o rozmiestnení obyvateľstva, vývoji a súčasnom trende demografických procesov vo svete ako celku, v jeho jednotlivých makroregiónoch, so špeciálnym zreteľom na Slovensko. Osvojenie si demografickej terminológie (aj v anglickom jazyku), prehľad základných ukazovateľov, metód a techník analýzy populačných procesov, postupov poznávania a interpretácie priestorových zoskupení obyvateľstva. Nadobudnutie prehľadu o základných databázach demografických údajov. Získanie zručnosti v spracovaní, vyhodnotení a prezentácii údajov o populačných procesoch, stave a početnom vývoji obyvateľstva.	
Stručná osnova predmetu: Demografia a demogeografia ako vedné disciplíny. Úvod do klasifikácie demografických ukazovateľov. Populačné správanie. Zdroje demografických údajov. Demografická terminológia.	

Ukazovatele pôrodnosti, štatistika vitality. Demografický zákon vojny. Mŕtvorodenosť. Vývoj počtu živonarodených a hrubej miery pôrodnosti v SR. Pôrodnosť v makroregiónoch sveta. Reprodukčný vek žien, ukazovatele plodnosti. Rozlišovanie transversálnych a longitudinálnych ukazovateľov. Úhrnná plodnosť v makroregiónoch sveta, vývoj úhrnnej a konečnej plodnosti a priemerného veku pri pôrode v SR. Úhrnná plodnosť v okresoch SR a jej zmeny v čase. Ukazovatele úmrtnosti, U-krivka mier úmrtnosti podľa veku. Úmrtnosť najnižších vekových kategórií. Vývoj hrubej miery úmrtnosti, novorodeneckej a dojčenskej úmrtnosti v SR. Úmrtnosť v makroregiónoch sveta. Nadúmrtnosť mužov/žien, maskulinita/femininita zomretých. Stredná dĺžka života. Medzinárodná klasifikácia chorôb. Úmrtnosť podľa príčiny, najčastejšie príčiny úmrtia v SR. Vývoj strednej dĺžky života v SR. Úmrtnosť v makroregiónoch sveta. Prírodný prírastok, jeho ukazovatele, Witthauerov graf. Vývoj prírodného prírastku v SR. Prírodný prírastok v okresoch SR a v makroregiónoch sveta. Teória demografického cyklu, prvý a druhý demografický prechod. Typy demografickej revolúcie. Demografický cyklus v SR. Starnutie populácie. Potraty podľa druhu, legislatívne podmienky vykonávania interrupcií v SR. Ukazovatele potratovosti. Vývoj hrubej miery potratovosti v SR. Úhrnná miera potratovosti v okresoch SR. Štruktúra ukončených tehotenstiev v SR. Ukazovatele sobášnosti a rozvodovosti. Vývoj hrubých mier sobášnosti a rozvodovosti, priemerného veku pri vstupe do manželstva v SR. Úplná/neúplná, nukleárna rodina, netradičné formy spolužitia. Vývoj počtu kohabitácií v SR. Hajnalova línia, modely populačného správania. Rekonštrukcia vývoja počtu obyvateľov sveta, populačné hodiny. Rozmiestnenie obyvateľstva sveta. Vývoj všeobecnej hustoty zaľudnenia sveta, hustota zaľudnenia kontinentov. Faktory rozmiestnenia obyvateľstva. Historické udalosti ovplyvňujúce vývoj a rozmiestnenie obyvateľstva. Ukazovatele rozmiestnenia obyvateľstva. Rozmiestnenie obyvateľstva a hustota zaľudnenia v okresoch SR a vo fyzickogeografických a krajinných typoch SR. Metódy zobrazovania rozmiestnenia obyvateľstva. Vývoj počtu obyvateľov a hustoty zaľudnenia v SR. Antropogenéza a jej časové aspekty, teória „preč z Afriky“, predkovia ľudského druhu, mozgový rubikon, teória „pramatky Evy“. Priestorové osídľovanie Zeme, vznik veľkých ľudských rás.

Cvičenia:

Precvičovanie názvoslovia demografických ukazovateľov, zdroje demografických údajov. Demografické udalosti v malých súboroch – metóda viacročných priemerov. Výpočet a interpretácia úhrnnej a konečnej miery plodnosti z údajov o konkrétnej populácii. Faktory ovplyvňujúce úmrtnosť populácie, interpretačné limity hrubej miery úmrtnosti. Odstraňovanie vplyvu vekovej štruktúry na úroveň úmrtnosti priamou šandardizáciou. Zostrojovanie Witthauerovho grafu z údajov o konkrétnej populácii. Demografický cyklus v SR. Databáza potratov SR z NCZI, jej využitie vo výpočtoch mier potratovosti. Interpretácia indexu rozvodovosti na príklade SR. Určovanie dĺžky trvania manželstva. Populačné hodiny. Výpočet ukazovateľov rozmiestnenia obyvateľstva a riziko zovšeobecňovania. Hustota zaľudnenia vo vzťahu k administratívne členeniu, dopravným líniam, výškovým stupňom, nadmorskej výške, geomorfologickým celkom. Zostrojovanie izodens metódou lineárnej geometrickej interpolácie.

Odporúčaná literatúra:

BLEHA, B., NOVÁKOVÁ, G. Praktikum z demogeografie a demografie 1, 1. diel. Bratislava: Geografika, 2012, s.140.

BLEHA, B., NOVÁKOVÁ, G. Praktikum z demogeografie a demografie 2, 2. diel. Bratislava: Geografika, 2012, s. 82.

JURČOVÁ, D. Slovník demografických pojmov. Bratislava: Inštitút informatiky a štatistiky. Výskumné demografické centrum, Infostat, 2005, s. 72.

BLEHA, B., VAŇO, B., BAČÍK, V. (eds.). Demografický atlas Slovenskej republiky. Bratislava:

<p>Geo-grafika, Prírodovedecká fakulta Univerzity Komenského, Inštitút informatiky a štatistiky, 2014. ISBN: 978-80-89317-28-8. Dostupné na: http://www.humannageografia.sk/demografickyatlas/stiahnutie/demograficky_atlas_2014.pdf POPULARION REFERENCE BUREAU. World Population Data Sheet. Dostupné na: https://www.prb.org/ BLEHA, B., ŠPROCHA, B., VAŇO, B. Prognóza populačného vývoja Slovenskej republiky do roku 2060. Bratislava: INFOSTAT, Výskumné demografické centrum, 2013, str. 81. Dostupné na: http://www.infostat.sk/vdc/pdf/Progniza2060.pdf MLÁDEK, J., KUSEDOVÁ, D., MARENČÁKOVÁ, J., PODOLÁK, P., VAŇO, B. (eds.) Demografická analýza Slovenska. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 2006, s. 222. [aj v anglickej mutácii] MLÁDEK, J. Druhý demografický prechod a Slovensko. Folia Geographica 2, 1998, 42 – 52. VAN DE KAA, D. The Idea of a Second Demographic Transition in Industrialized Europa. 2002. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/253714045_The_Idea_of_a_Second_Demographic_Transition_in_Industrialized_Countries</p>					
<p>Jazyk, ktorého znalosť je potrebná na absolvovanie predmetu: Slovenský v kombinácii s anglickým (študijná literatúra a vybrané témy v anglickom jazyku)</p>					
<p>Poznámky:</p>					
<p>Hodnotenie predmetov Celkový počet hodnotených študentov: 51</p>					
A	B	C	D	E	FX
19,61	15,69	15,69	17,65	17,65	13,73
<p>Vyučujúci: Mgr. Gabriela Nováková, PhD.</p>					
<p>Dátum poslednej zmeny: 20.09.2022</p>					
<p>Schválil: doc. RNDr. František Križan, PhD.</p>					